

Vizes élőhelyek klíma gondjai az élővilág szemszögéből, a vizes élőhelyek szerepe a védett természeti értékek megőrzésében.

Dr. Nagy Lajos

Balaton-felvidéki Nemzeti Park
Igazgatóság

Biodiverzitás

Mit tekintünk wetland-nek és vizes élőhelynek?

Wetland ————— vizes élőhelyek...

A Chat GPT szerint 😊:

Wetland: A "wetland" egy **szélesebb fogalom**, amely **a vizes élőhelyek különböző típusait foglalja magában**. A wetland terület **olyan terület, ahol a talaj vagy a víz hosszabb ideig vagy rendszeresen telített vagy vízzel áztatott állapotban van**. Ide tartoznak a mocsarak, lápok, nedves rétek, tőzegmohás területek és a vizes erdők is. A wetlandek különböző formái különböző típusú növény- és állatfajok otthonai lehetnek, és fontos szerepet játszanak a vízökológiai rendszerek fenntartásában.

Vizes élőhely: A "vizes élőhely" egy **általános kifejezés**, amely **bármely olyan területre vonatkozik, ahol a víz jelenléte meghatározó tényező az élőlények és az ökoszisztéma szempontjából**. Ez a kifejezés **a folyók, tavak, patakok, mocsarak, lápok, vizes rétek és egyéb hasonló helyeket foglalja magában**. A vizes élőhelyek lehetnek **természetes vagy mesterségesen kialakított területek**, és különböző növény- és állatfajokat támogatnak. A vizes élőhelyek fontos szerepet játszanak az ökológiai egyensúly fenntartásában és az élőlények életközösségeinek megőrzésében.

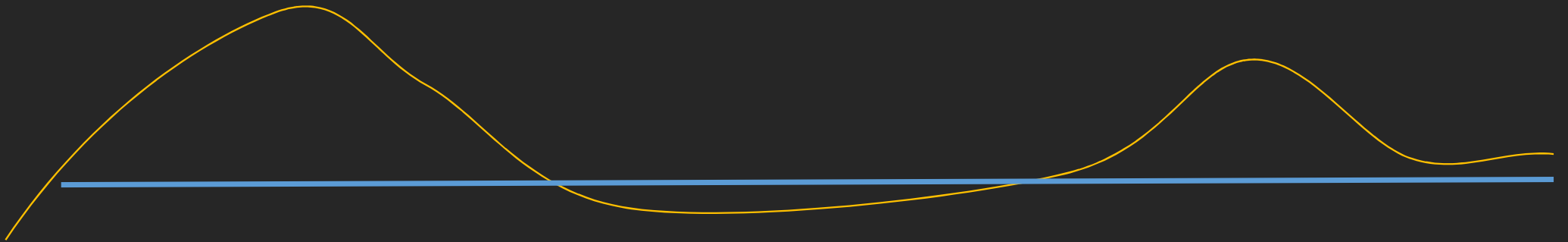

Vízforrásaink...

https://vizmegtartomegoldasok.bm.hu/hu/aktualitasok/szarazodo_magyarorszag

Felszíni-felszín alatti víz
Talajvíz-belvíz
Állóvíz-folyóvíz

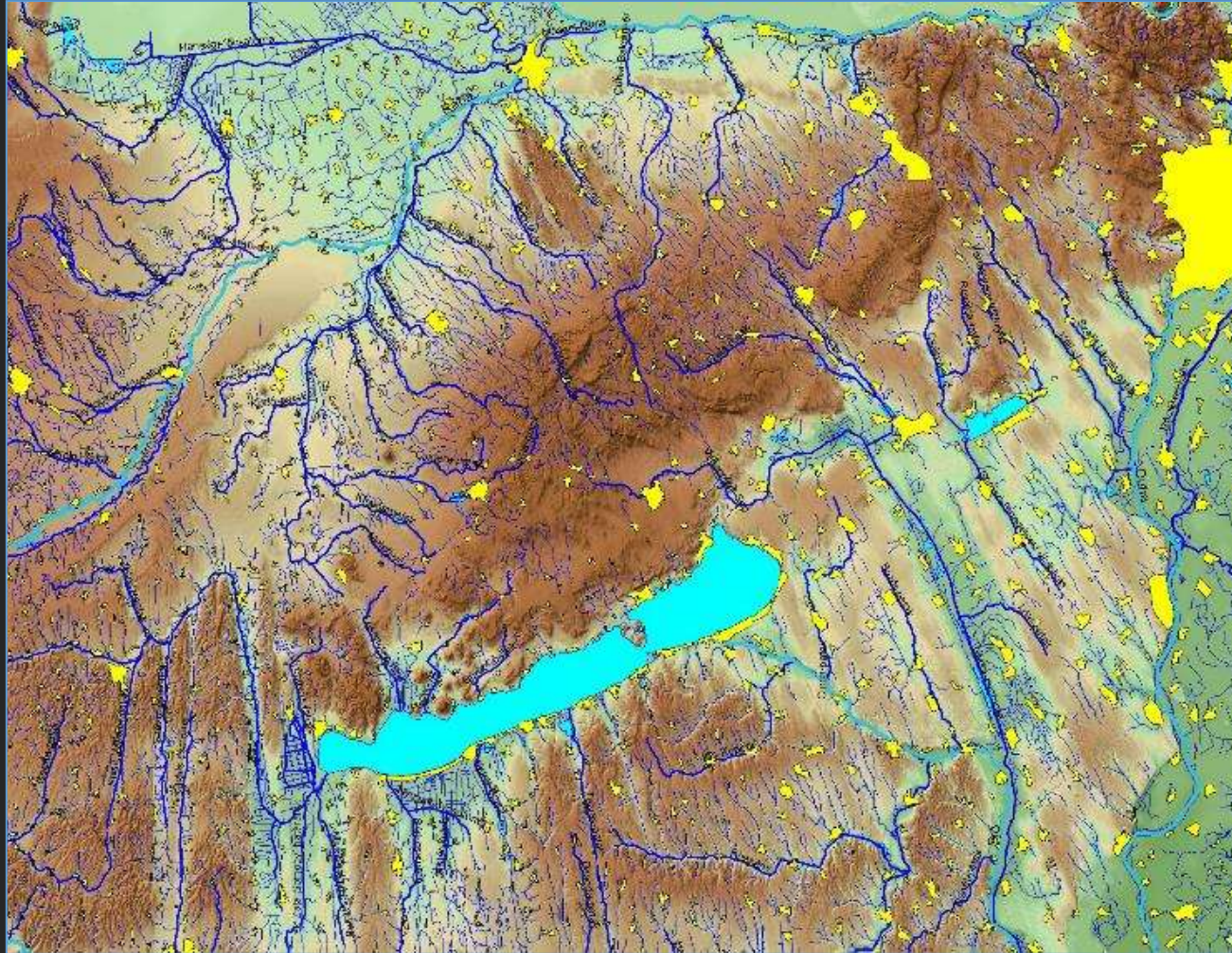
...

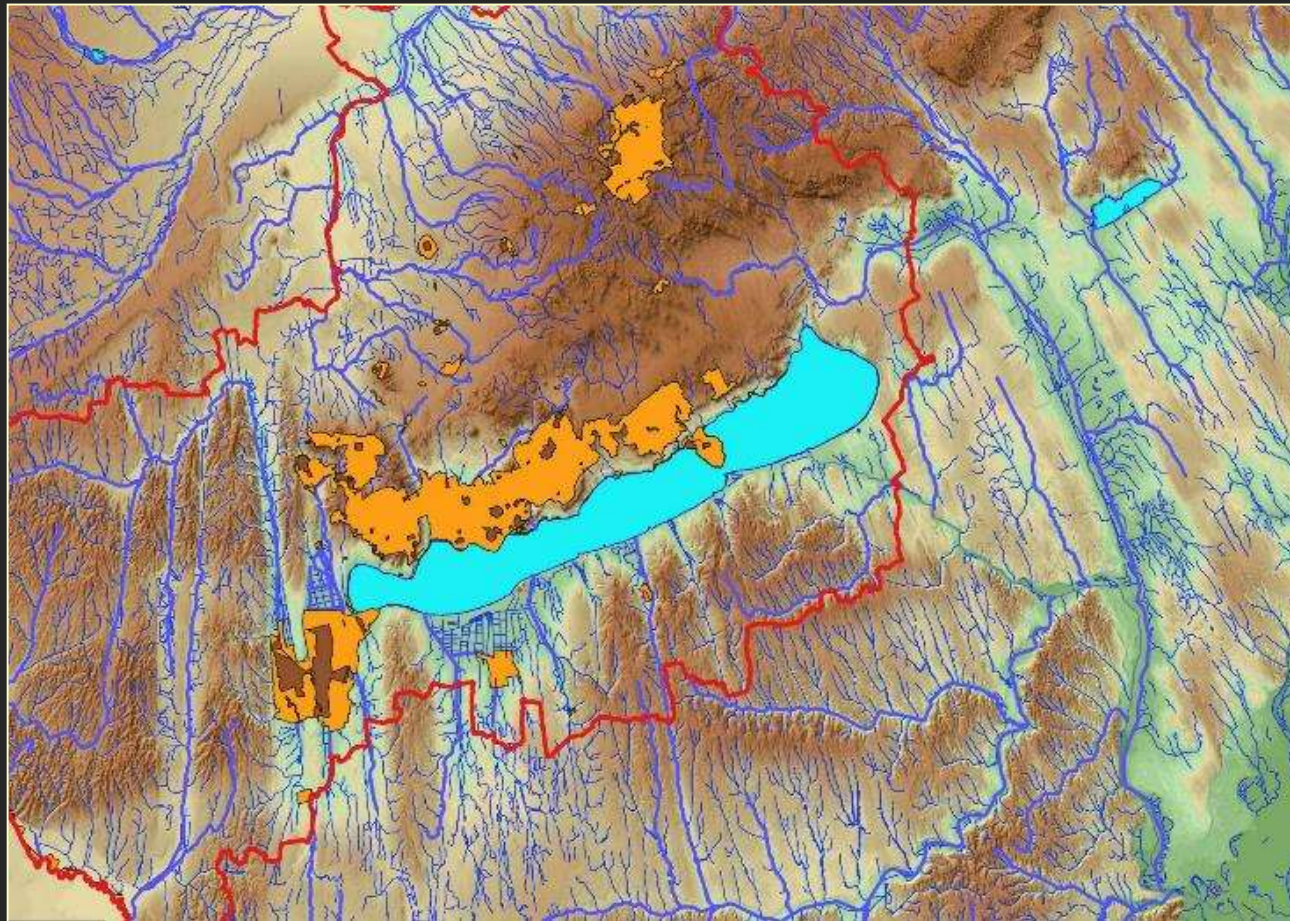
A vizes élőhelyek a Biodiverzitás
letéteményesei

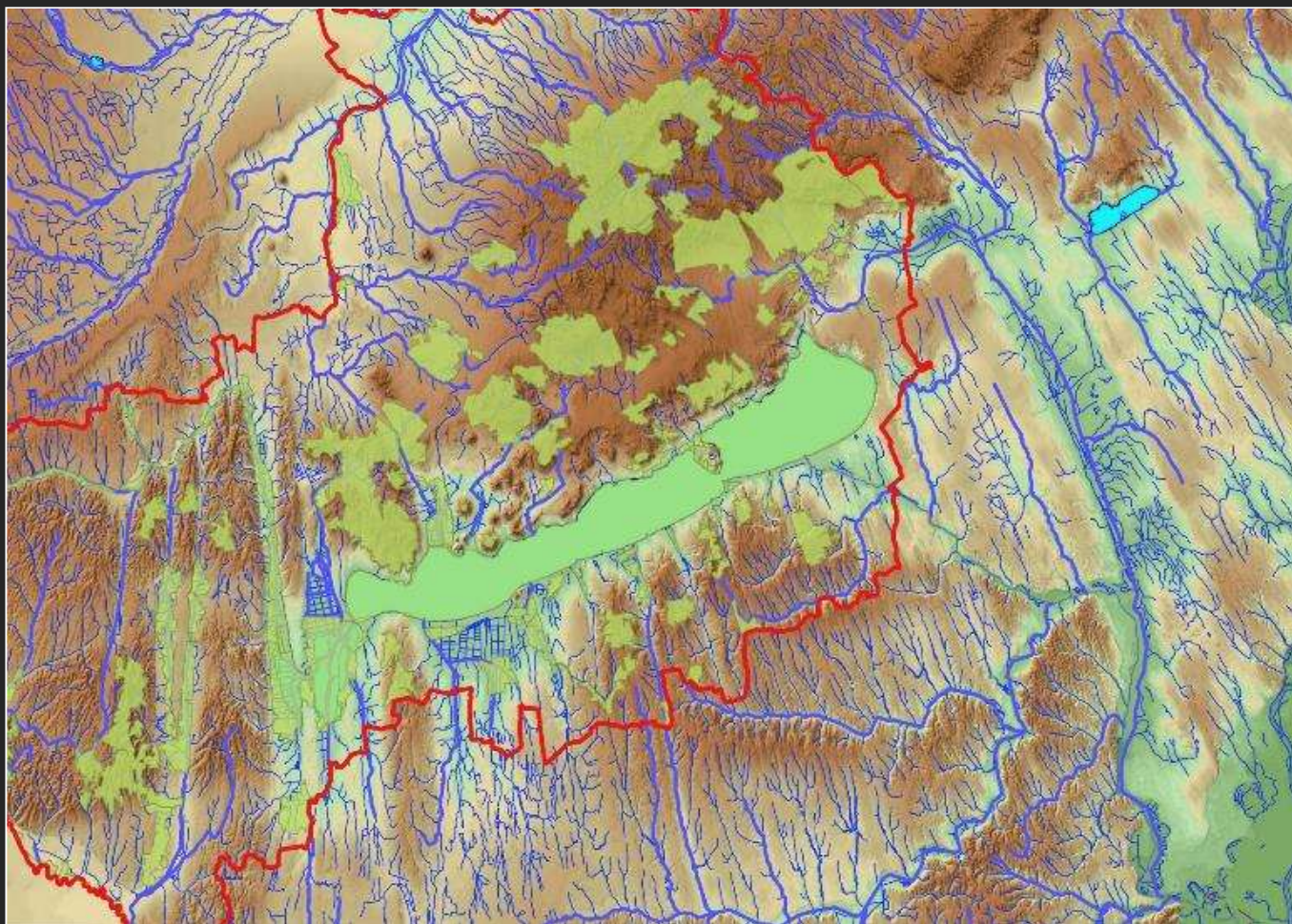
Vizes élőhelyek

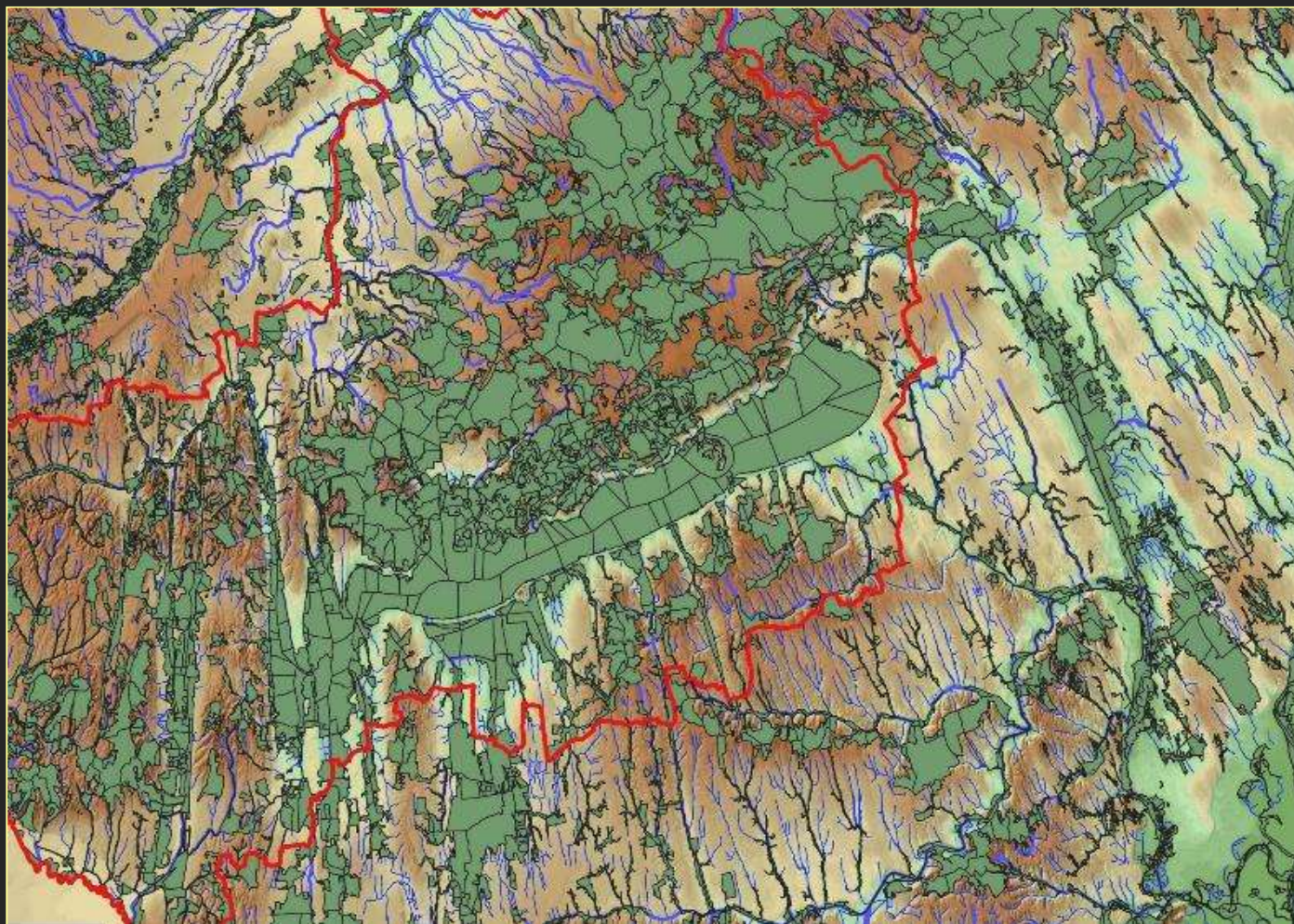
Országos jelentőségű védett természeti területek

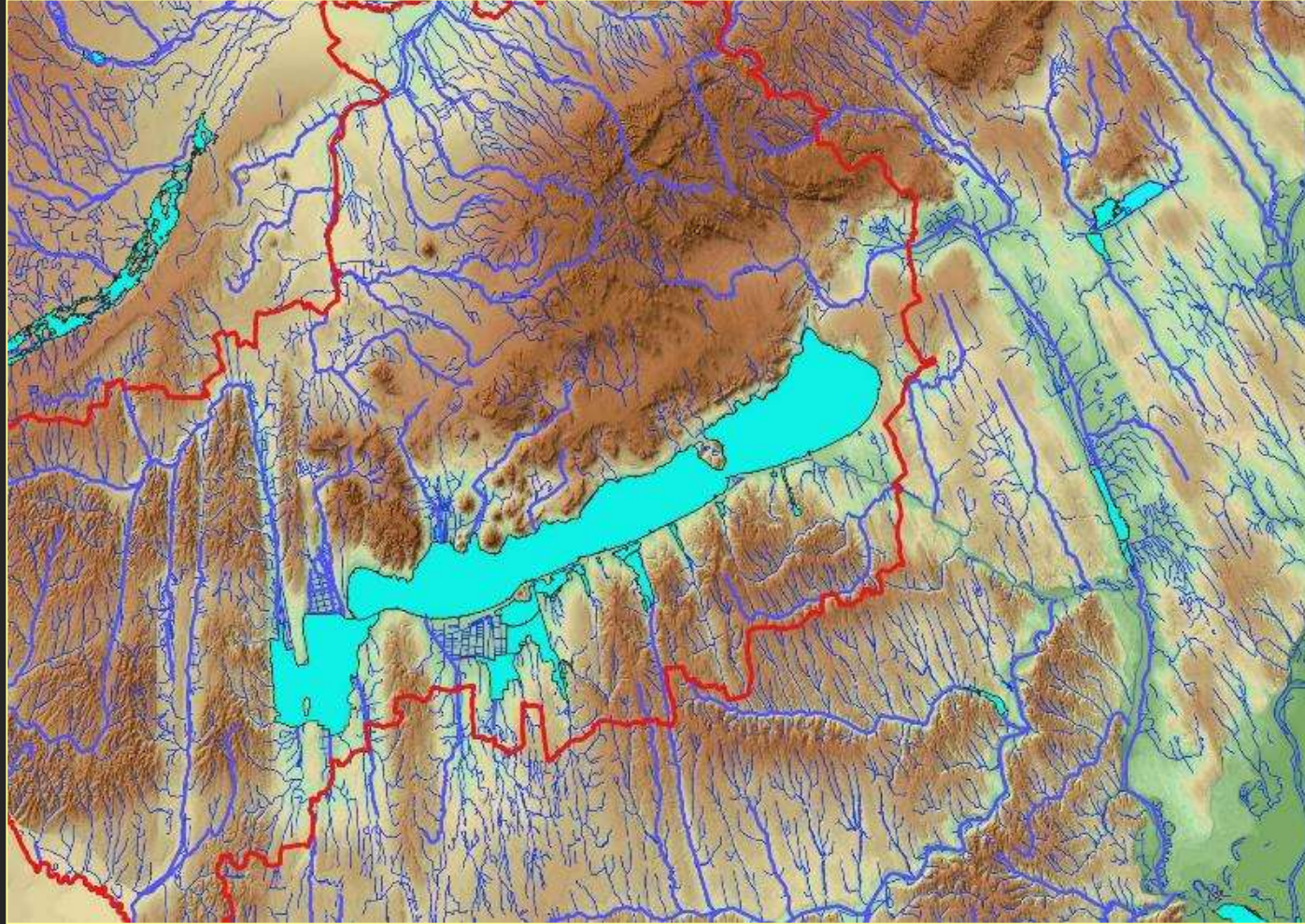
Natura 2000 területek

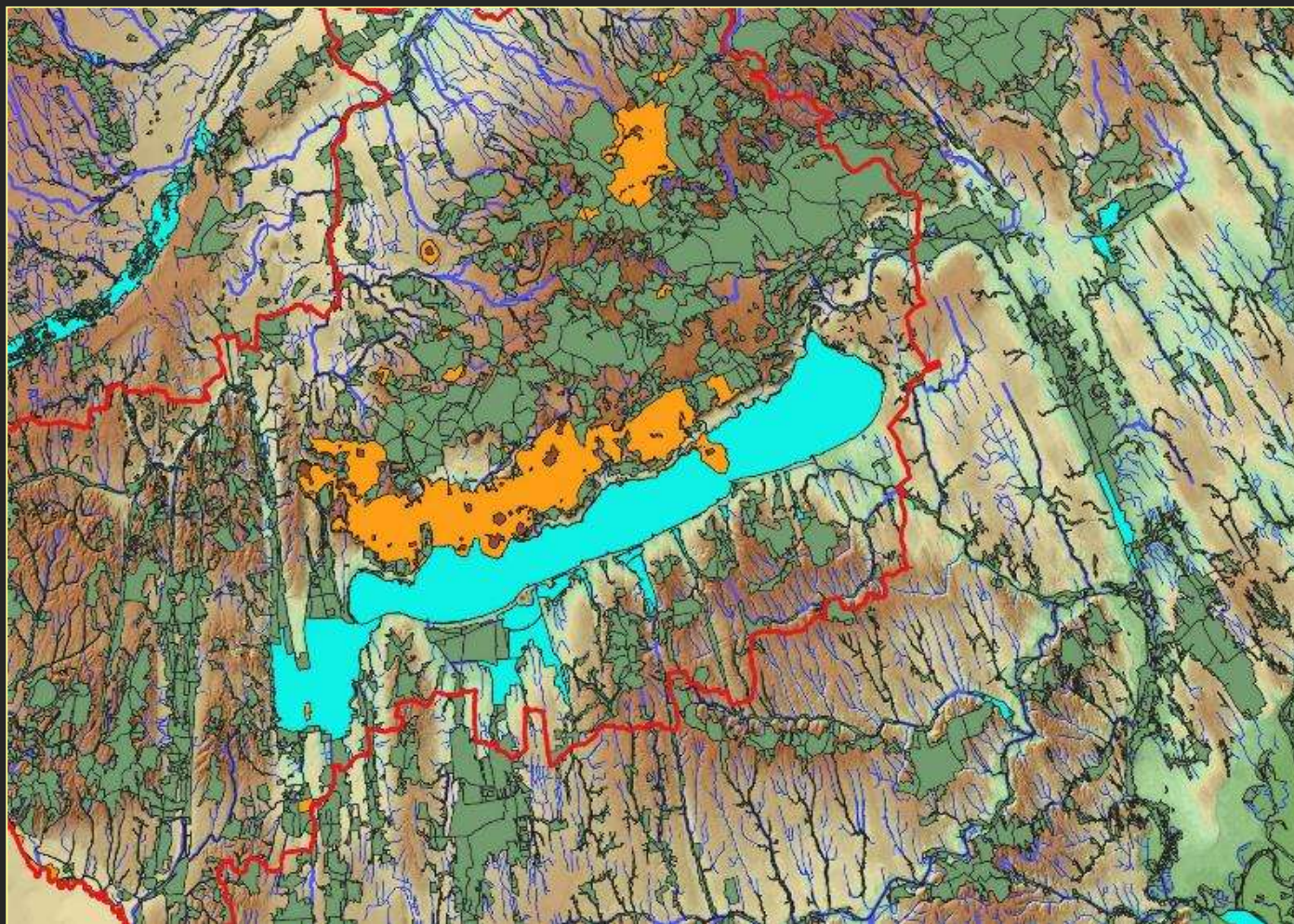
Nemzeti Ökológiai Hálózat

Ramsari területek

Mindezek együtt...

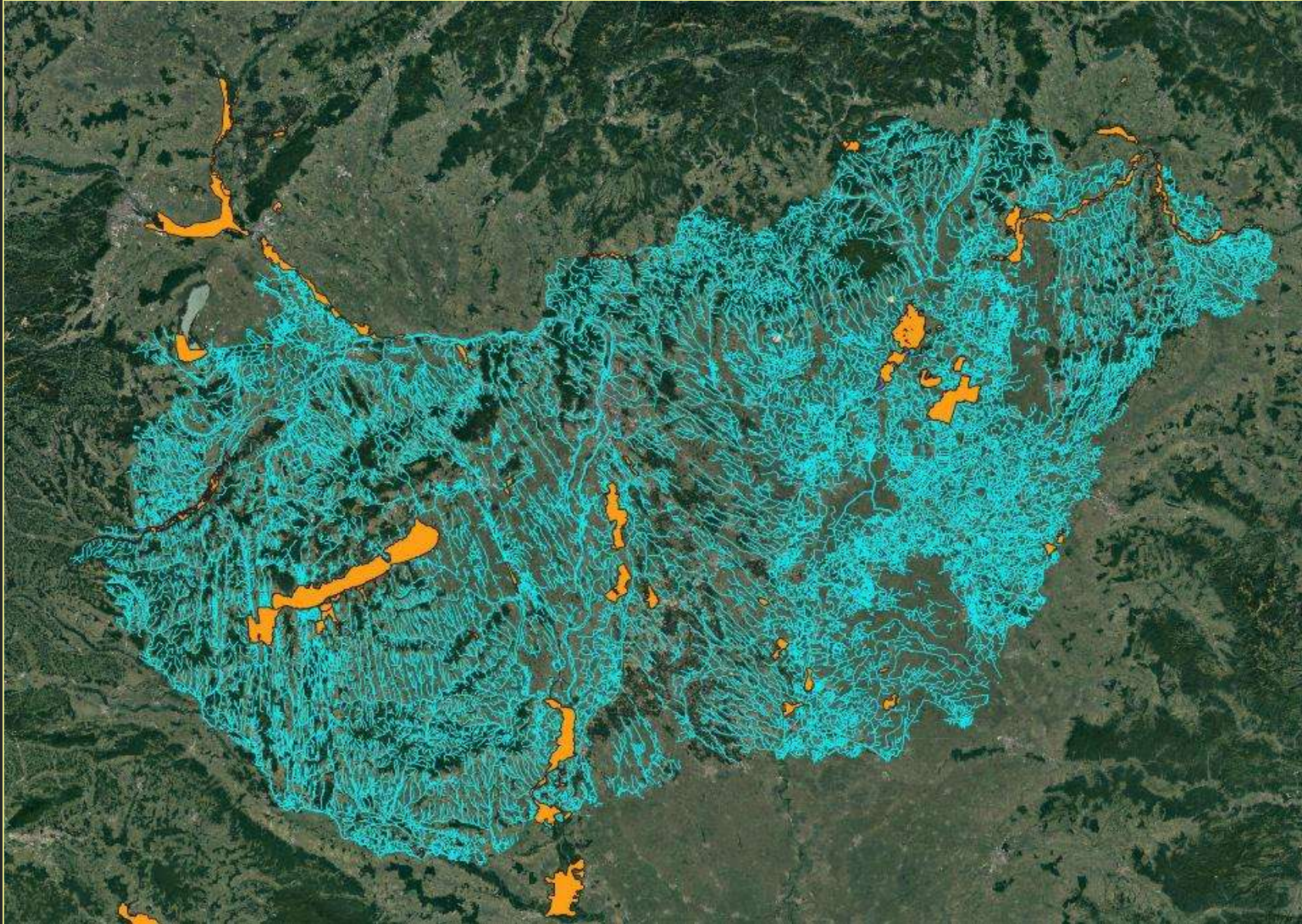

Ramsari területek

A vizes élőhelyek
száma ennél jóval
nagyobb 😊!

Hazai Ramsari területek

☞ *Időszakos Ramsari terület:*

- minden év október 1-től április 30-ig
- 30-70.000 vízimadár vonuló/telelő területe

Vizes élőhelyeink ökoszisztéma szolgáltatásai

- Víz tisztítás.
- Az élőhelyi biodiverzitás a kulcsa a fajok sokszínűségének megtartásában.
- Tápanyagforgalom, tápanyag áramlás biztosítása...
- Árvízvédelem.
- Klímaváltozás hatásainak enyhítése.
- Rekreációs és kulturális értékek.
- ...

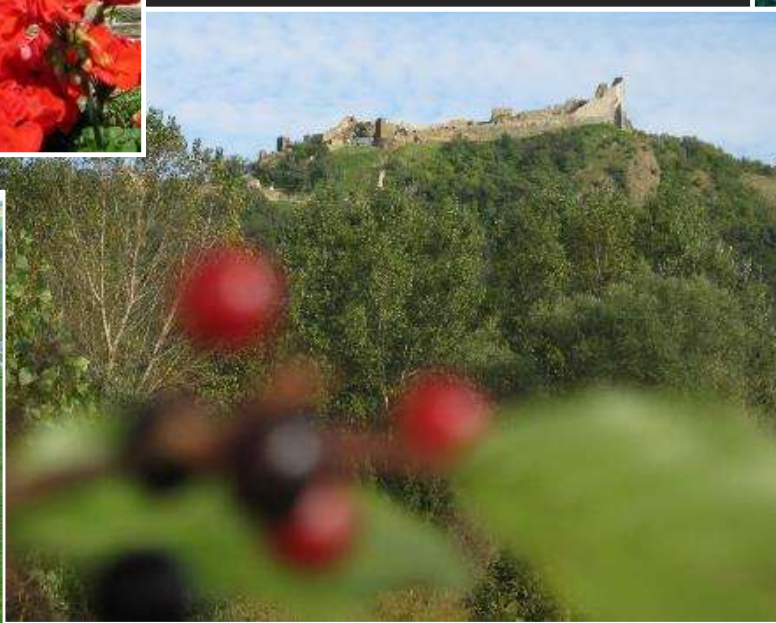
Vizes élőhelyeinket veszélyeztető főbb tényezők

- Vízszennyezés.
- Lecsapolások.
- Mezőgazdasági tevékenységek.
- Éghajlatváltozás.
- Inváziós fajok térnyerése.
- Építkezés és infrastrukturális fejlesztések.
- A tulajdonviszonyok nem követik a vízállást...
- ...

A klímaváltozás hatásai

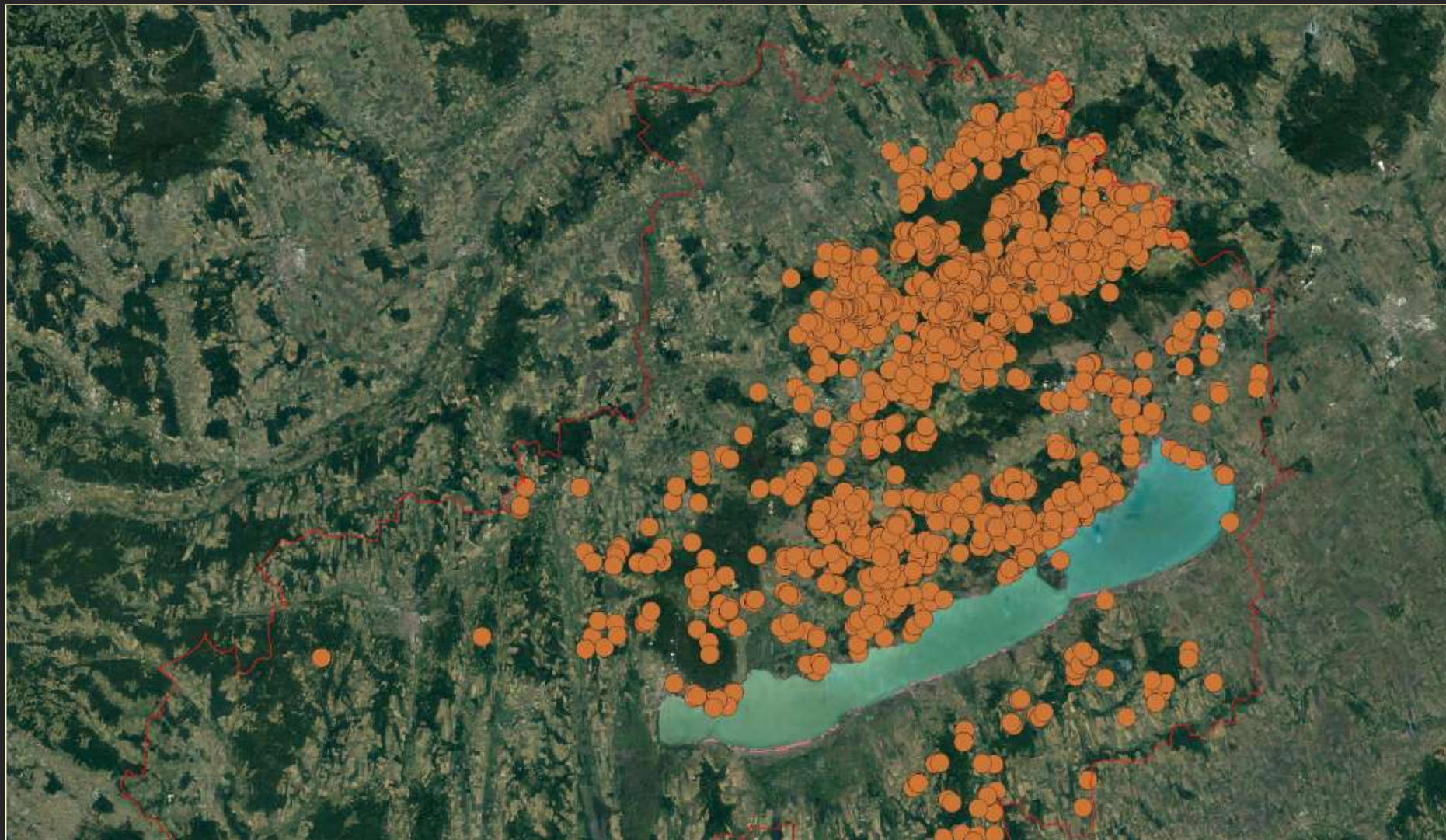
- A fő ismérv a sztochaszticitás (nem feltétlenül a kevés csapadék a probléma) felborul a vízháztartás éves ritmusa,
- trend szerű szárazodás az évek időtartamát tekintve,
- kiszámíthatatlan, sztochasztikus rövid távú hatások: éves ritmusban kimagasló száraz időszakok, aztán pedig váratlan csapadékbősség, utóbbi sem a talaj, sem a felszíni vízfolyások nem tudják kellő mértékben befogadni,
- élőhelyek, fajok: nyertesek, vesztesek
- délebbi elterjedésű fajok északabbra terjedése - rovarok, madarak, növények (orchideák)
- inváziós fajok térnyerése, minden fronton...

A **TÁJ VÉDELME** egyben az ökoszisztémák védelme is.

Táj léptékű diverzitás - Évezredek óta lakott táj...

Források

A források...

Ex lege védettek, de miért?

Ex lege védelem = természetközeli állapot fenntartása

Egyedi, speciális élőhelyeket teremtenek: **NEM PÓTOLHATÓ!**

Akár néhány forrásra, forrástípusra korlátozódó **ÉLETKÖZÖSSÉGEK!**

A források...

*Az Ex lege védelem ellentétes-e
a mindennapos ember általi használattal?*

Többnyire nem, de léteztek és léteznek szükségszerű
forrásfoglalások.

A források...

Mik a különbségek?

„...szépen kialakított, terméskővel kirakott kultúrált
forrásfoglalás...” ? ☹

A kis vízfolyásokról általában...

Hogyan szerveződik egy patak?

Bonyolult felépítésű rendszer:

víz - meder - parti növényzet...

Csak a víz:

forrás - csapadék - talajvíz – rétegvíz...

Sérülékeny rendszer!

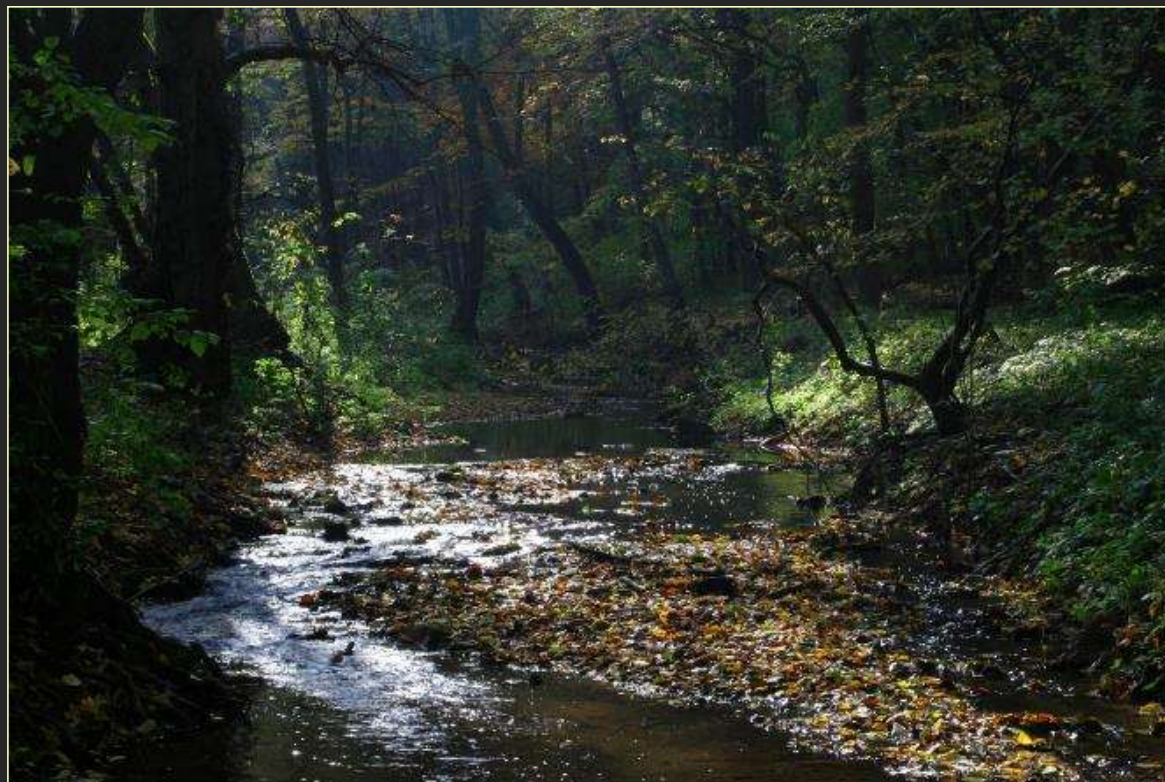

A patakok napjainkban
A természetközeli állapot...
Felső...

A természetközeli állapot...

Középső...

Mitől természetes egy kis vízfolyás?

Kisasszony szitakötő

Fürge csele

Fenekjáró küllő

Kövi csík

*A természetközeli állapot...?
Szennyvíz – környezetvédelmi határértékek - Víz Keretirányelv*

Alsó...

Biodiverzitás– egy kuriózum, a Tapolcai malomtó

- Hazai védett halfajok jelentős állományai
- Betelepített inváziós vízinövények
- Betelepített koipontyok
- Vidra megjelenése
- Kis kormorán, gémfélék megjelenése

Fürge csele

Fenékjáró küllő

*Vizes élőhelyek
helyreállítása -
Attyapuszta*

Biodiverzitás – utak hatásai

Forrás: <https://ng.hu/fold/2020/04/14/bekak-atsegitese-az-uttesten-nogradban/>

Töreki története....a probléma

Törekli története...egy megoldási lehetőség

Biodiverzitás– inváziós fajok elleni harc a Hévízi csatornán

- karolinai tündérhínár
- mexikói vízibojt
- örvös szúrós-átokhínár
- *Nymphaea* 'Panama Pacific' (észak-amerikai tündérrózsahibrid)
- kereklevelű fogaskehely
- mexikói tölgylevél
- óriás csavarhínár
- közönséges csavarhínár

- idegenhonos és trópusi halfajok és a márványrák szelektív halászata
- csukák telepítése

Biodiverzitás– védendő fajok-Hévizi-csatorna

A Tapolcai-medence

Biodiverzitás – halfajok védelme

Kis-Balaton - Lesence Nádasmező - Dél-balatoni berkek

fotó: Lubomir Hlasek

Amúrgéb

© lubomir hlasek
www.hlasek.com
Umbra krameri ka5509

Lápi póc

Balaton (HUBF30002)

Jelölő fajok

Növények: 1 faj

Puhatestűek: 2 faj

Ízeltlábúak: 1 faj

Halak: 6 faj

Kétéltűek: 1 faj

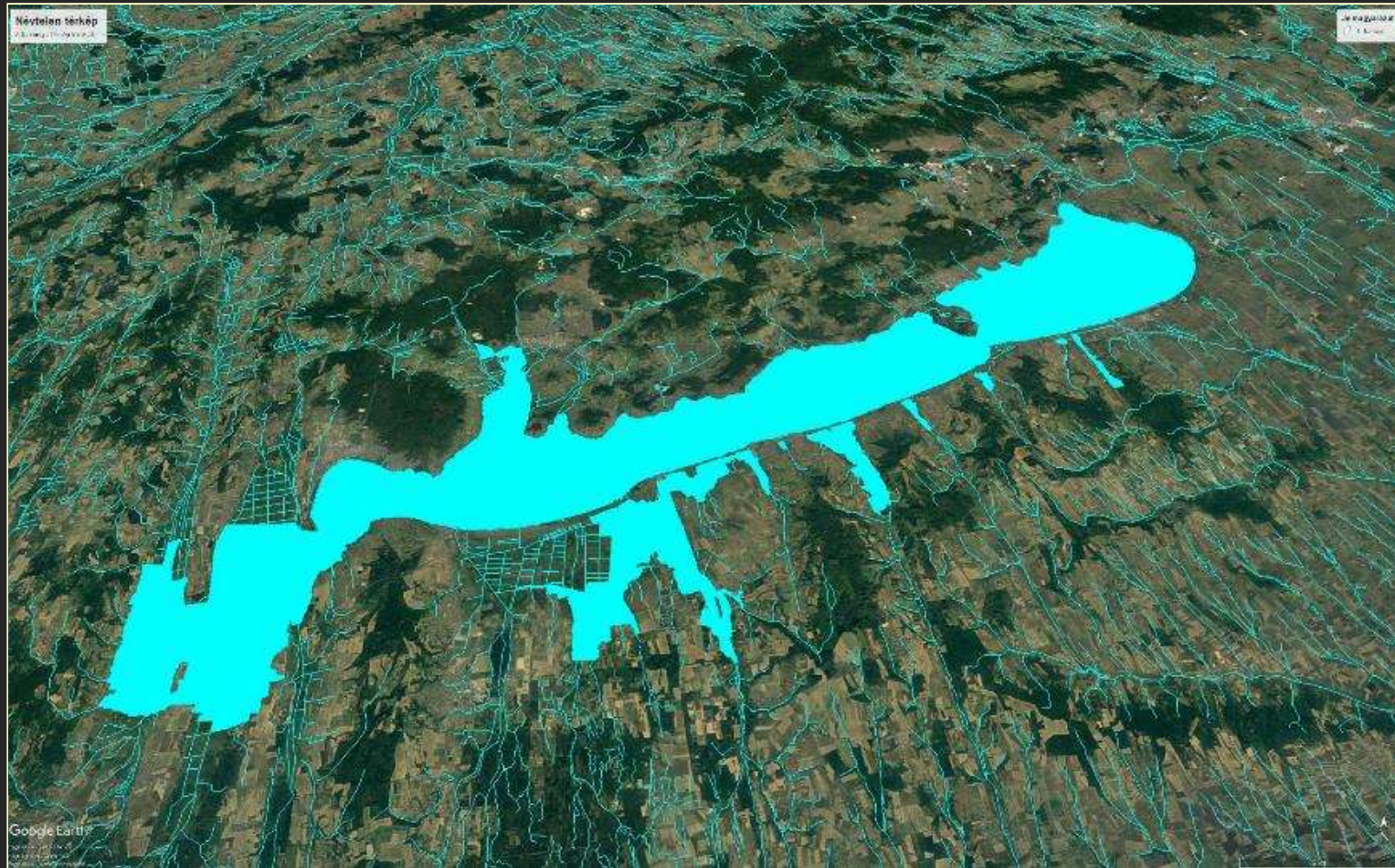
Hüllők: 1 faj

Madarak: 53 faj

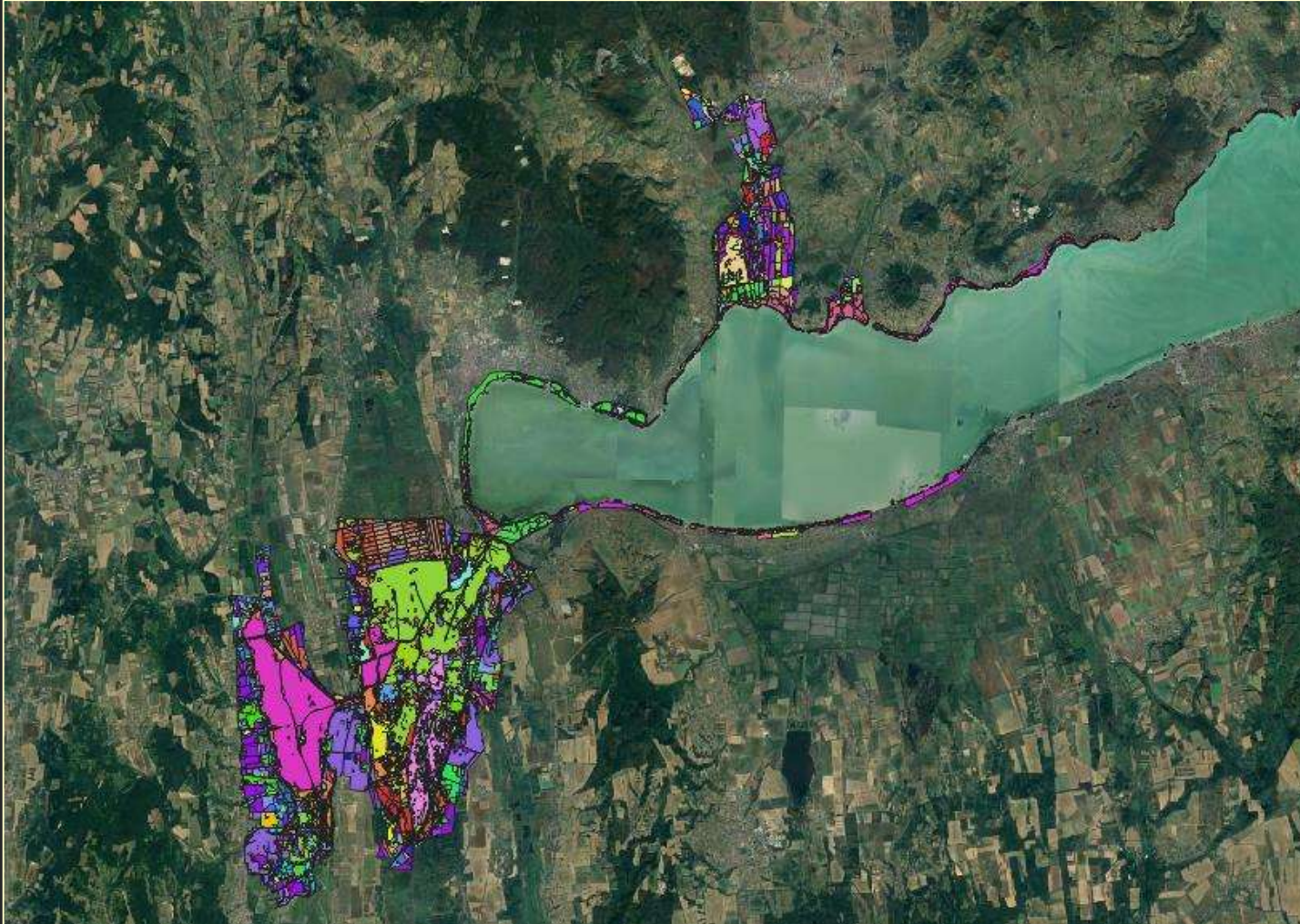
Emlősök: 1 faj

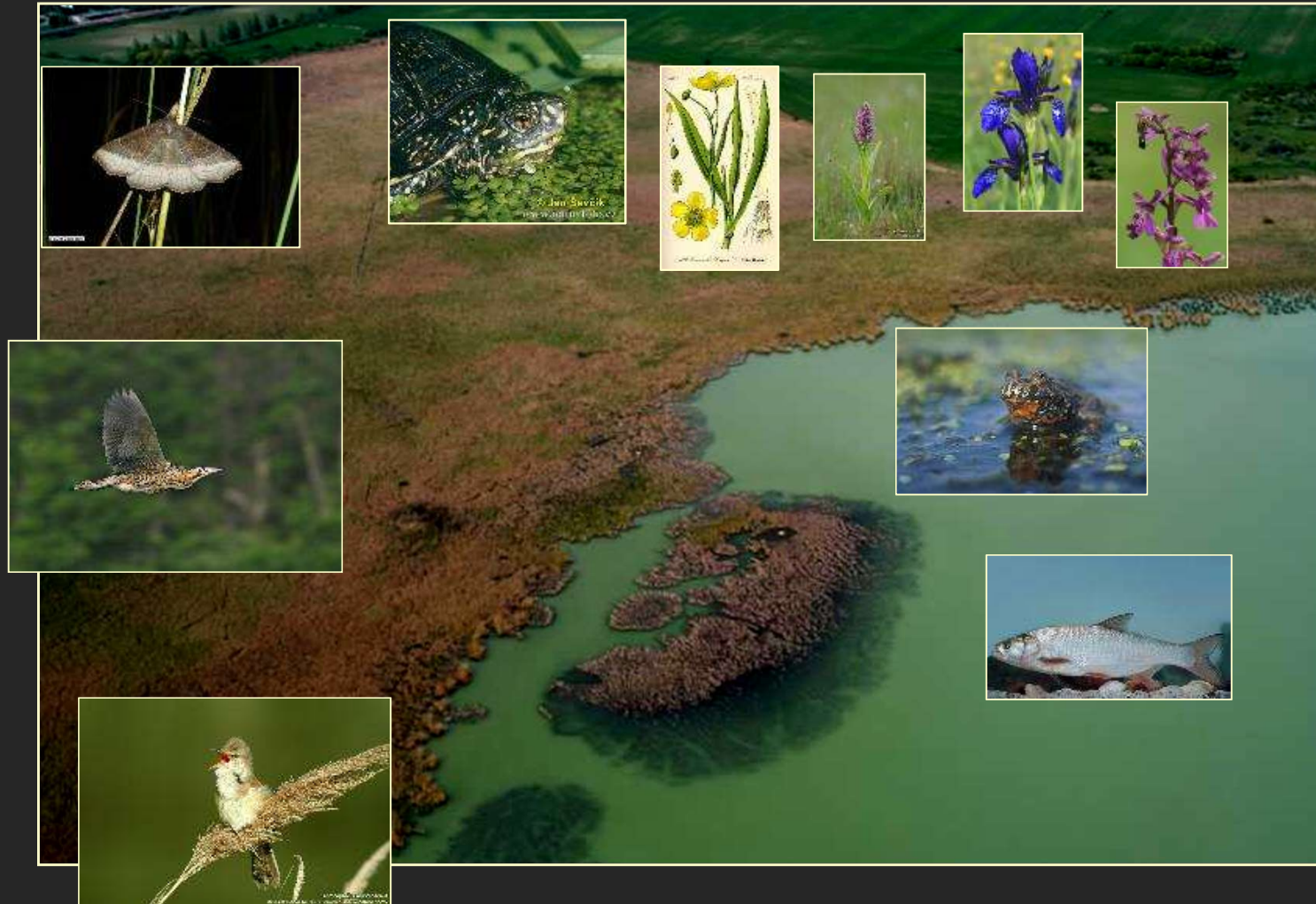
Jelentősebb vizes élőhelyeink a Balaton környékén

Vizes élőhelyek – sokszínűség – összefüggő rendszerek

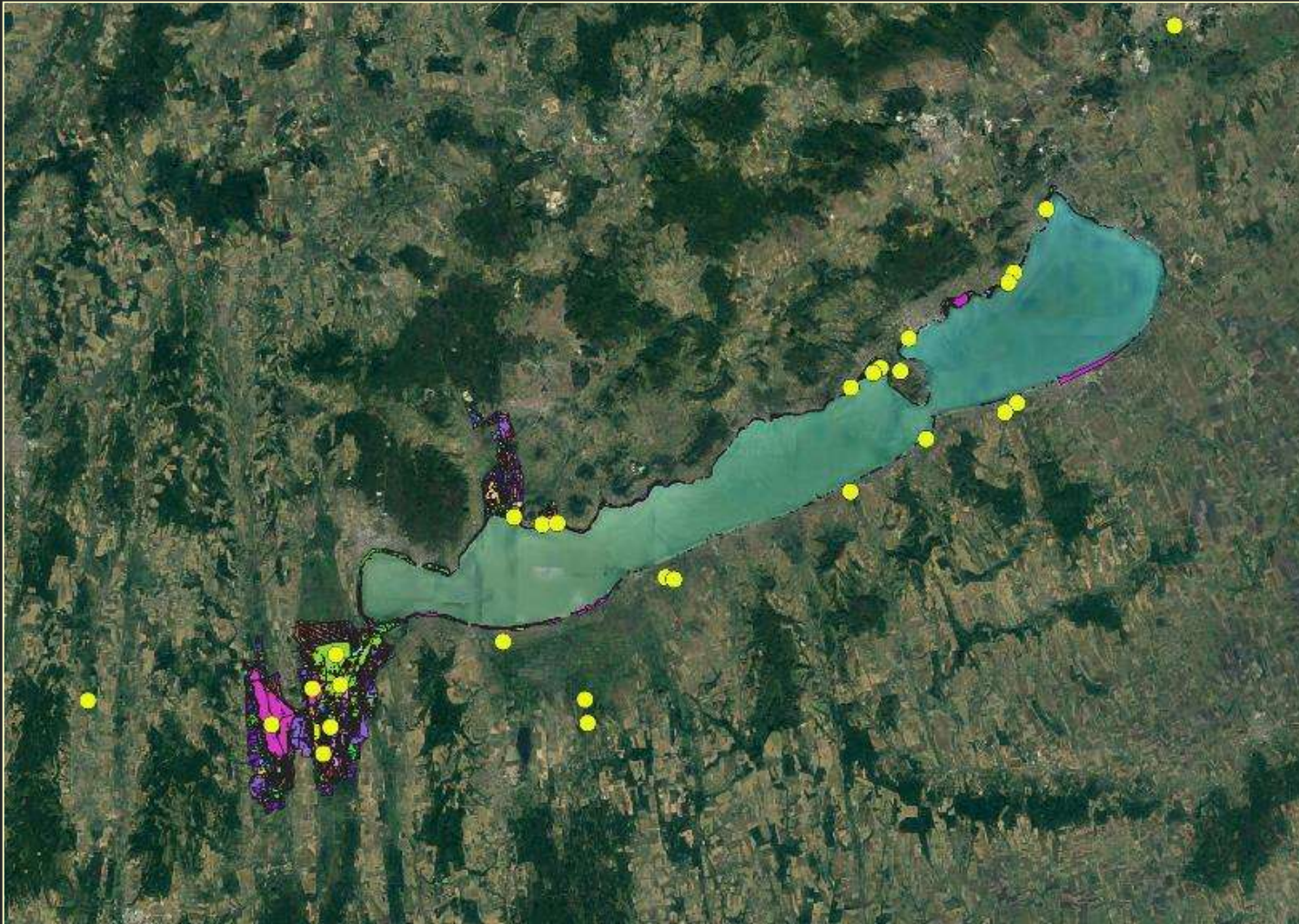
Biodiverzitás – Nádasok védelme: *élőhelyvédelem*

Biodiverzitás –
Nádasok védelme: *élőhelyvédelem*

Jelentősebb vizes élőhelyeink a Balaton környékén

Telepesen költő vízimadár fajok...

Telepesen költő vízimadár fajok védelme

A vizes élőhelyek nem hibernetikus elzárt élőhelyek

Gazdag **vízi-szárazulati** átmenetek: **ökoton régiók**

Aktív kapcsolat van a vízi és szárazföldi fajok, élőhelyek között.

Vízi ökoszisztémák

- fontos anyagforgalmi szerepük van a szervesanyag transzport rendszerben
- magas biomasszát adó táplálékállatok (pl. a szúnyogok ízeltlábúak, halak, kételtűek, hüllők, madarak, denevérek táplálékául szolgálnak)
- kelésükhöz, rajzásukhoz szinkronizált több faj szaporodási ciklusa, pl. nádi énekesmadár fajok fiókanevelése

Szárazföldi ökoszisztémák:

- elsősorban az imágók szerepe kiemelkedő
- ragadozó ízeltlábúak, kételtűek, hüllők, madarak, denevérek)
- a nőstényeknek vérre van szükségük a nagy számú pete képzéséhez

A Balatont érintő főbb ágazatok:

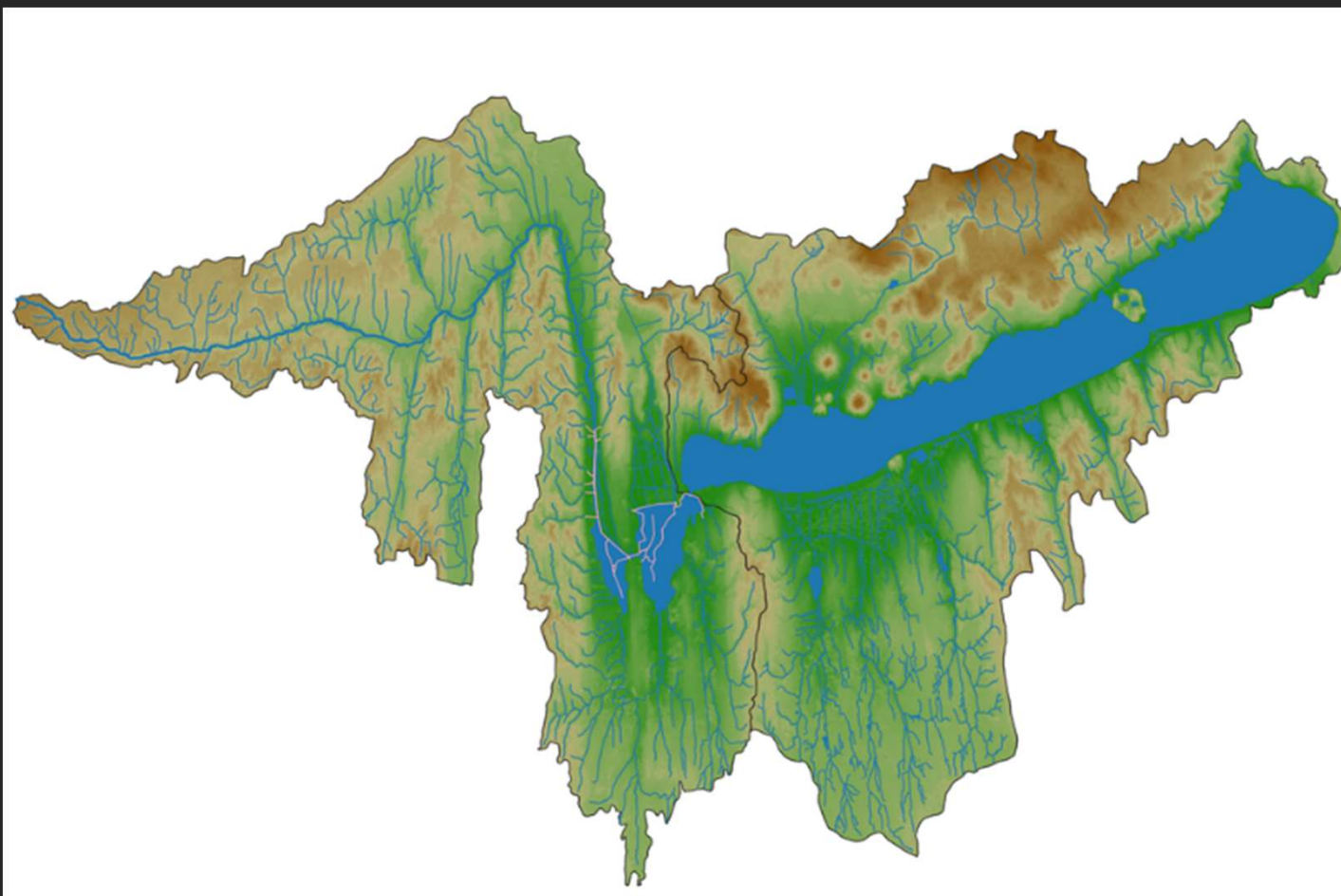
- táji és kulturális örökség
- vízgazdálkodás
- turizmus
- természetvédelem
- halászat
- nádgazdálkodás
- közlekedés
- kereskedelem
- ...
- ...

*A látszat ellenére
soha nem
feledjük, hogy az
ember is a
természeti
rendszerek
elengedhetetlen
része és részese*

Egy közelmúltban (is) feltett kérdés...

Köszönöm az előadás
anyagának összeállításában
nyújtott segítségét

Dr. Biró Évának és
Sitku Erzsébetnek

Balaton-felvidéki
Nemzeti Park

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Balaton-felvidéki
Nemzeti Park